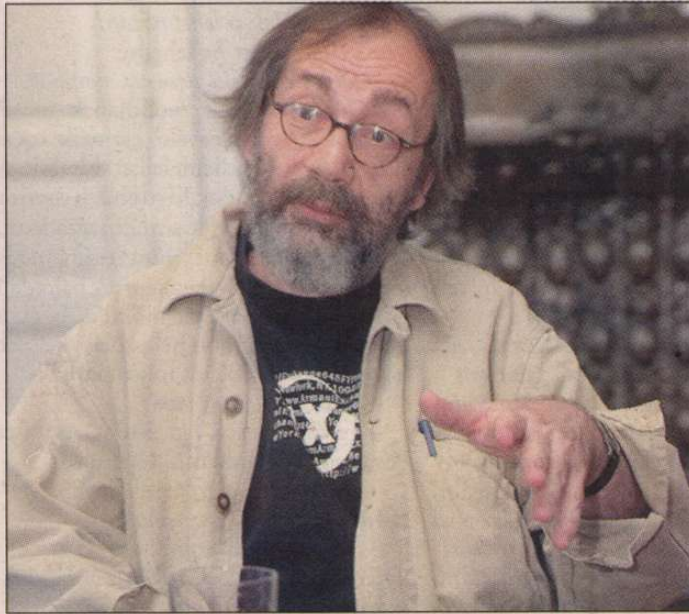

Tamás Gáspár Miklós

Az élet nem olyan, hogy ábrándozzunk róla

Bal, jobb, bal, jobb

Aki a politikai baloldalon határozza meg magát, az is lehet hazafi a mai globalizálódott világban. A politika feladata az lenne kormányzati szinten, hogy ellenőrizze a tőke mozgásokat. Mindezt Tamás Gáspár Miklós filozófus, politikus mondta lapunk munkatársának, aki abból az alkalomból beszélgetett vele, hogy az SZDSZ egykor neves vezető személyisége Győrben tartott előadást a baloldali értelmiségiek klubjában.

A vendég szólt arról, hogy a közvéleménynek hatvan százaléka úgy gondolja, hogy a rendszerváltozás előtt jobb volt, mint most. Hogy négyévenként lehet beszélni választások idején a politikába, az senkit sem elégít ki. A társadalmi egyenlőtlenségek lehetetlenné teszik, hogy a választói csoportok azonosuljanak saját politikai közösségükkel. A kiépült demokratikus intézmények iránt nagy a bizalmatlanság. Ezekről a kérdésekről is beszélt lapunknak Tamás Gáspár Miklós.

– *Ha összevetjük az 1989-ben táplált reményeinket a mai eredményekkel, akkor felemás érzéseink támadnak.*

– Csak én erről nem úgy gondolkodom, mint sokan mások. A kettő között van különbség. Az emberek többsége azt gondolja, hogy a rendszerváltás nem sikerült. A vélemények szerint hatvan százalékuk vélekedik úgy, hogy a korábbi rendszer jobb volt. Ez eléggé kétségbeejtő. Rossz érzés annak, aki tevékeny részt vállalt a régi rendszer lebontásából.

Folytatás a 12. oldalon.

Bal, jobb, bal, jobb

Folytatás a 11. oldalról.

– Tény, van néhány sarokpont, amit tisztázni kell. Az új rendszert megváltoztatni nem lehet, mert nincs alternatívája. A kapitalizmus globális győzelme nem kérdőjelezhető meg. Senki sem gondolja, hogy belátható időn belül alapvető változásokat lehetne előidézni. Aki morálisan és politikailag nem tartja elfogadhatónak ezt a rendszert, az passzívvá válik. A kisebbik rossz elve alapján ide-oda szavazgat. Ez mindenütt így van. Nem magyar specialitás. A demokrácia egyik fontos ígérete, hogy a hatalommal nem rendelkezők beleszólhatnak a dolgok alakításába. A legtöbb új demokrácia parlamenti rendszere olyan szélsőséges variánsát valósította meg, ahol négyévenként lehet beleszólni az események irányításába. Ez senkit sem elégít ki se nyugaton, se keleten. Íme, a demokrácia deficitje. Ennél közismertebb az egyenlőség és az egyenlőtlenség problémája. Az egyenlőtlenség elviselhető mértékét nehéz meghatározni. A honpolgárok úgy érzik, hogy van egy mértéke az egyenlőtlenségnek, az igazságtalanságnak, ami lehetetlenné teszi a saját politikai közösségükkel, társadalmukkal való azonosulást. Ezt a pontot Magyarországon is elértük. Az emberek azt kell belátniuk, hogy a gazdasági fejlődés, a modernizálás egyfolytában a lakosság kisebb részét érinti, a többség ebből nem részesedik, úgy érzik, hogy ez a típusú fejlődés nem közérdek.

– *Vannak ennek jelei, és ha igen, mi lyenek?*

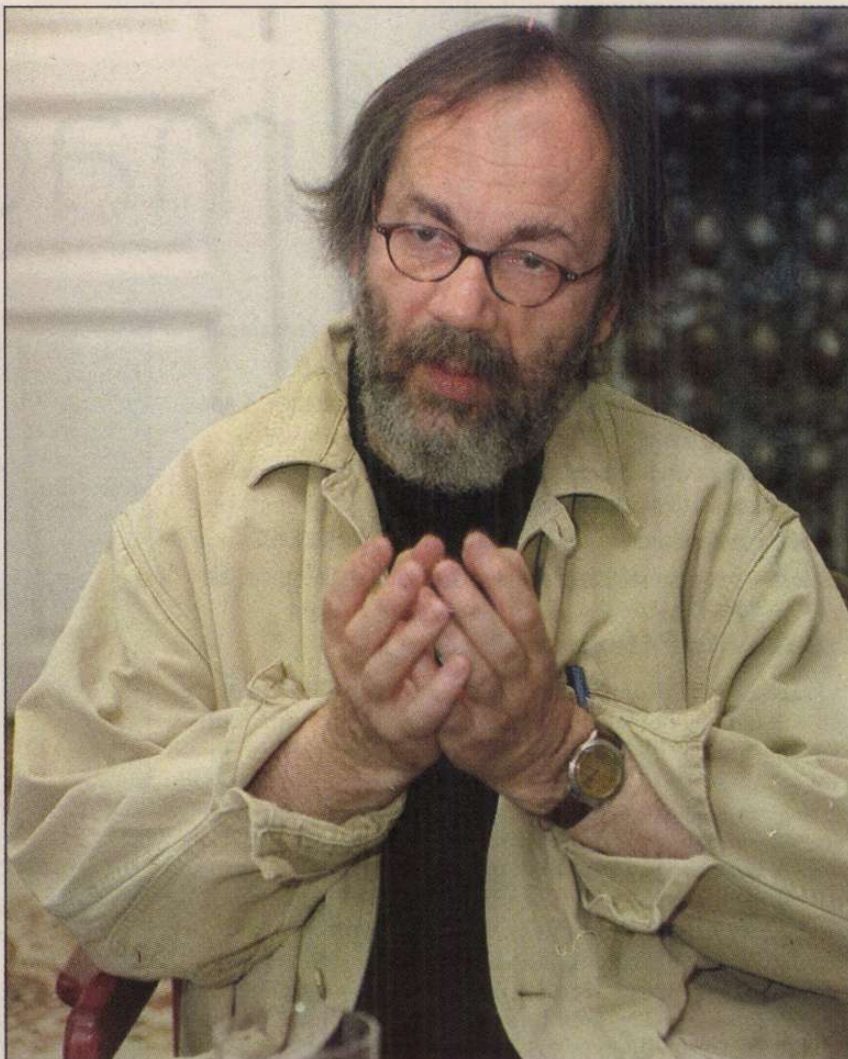
– Csak ennek vannak. Mi másnak lennének. Csak ezt látom, semmi más. Ezért az emberek hajlandók számukra ellenszenves pártokra szavazni. Bizalmatlanok az új demokrácia intézményei, a politikai pártok, a szakszervezetek, az egyházak iránt. Nincsenek olyan intézmények, amelyekhez tisztelet és bizalom társul. Sokan azt gondolják, hogy csak magukban bízhatnak és barátaikban, családjukban. Az informális kötelek azok, amelyek pozitívak. A látszat az, hogy az emberek nem jótékonykodnak intézményesen. Ez nem így van. Igenis áldoznak nálunk arra is, hogy a családjuknak jobban menjen. Ez nem azt mutatja, hogy az emberek nálunk kegyetlenebbek lennének, mint másutt. Dehogy. Csak bizalom nincs. Ennél nagyobb válság demokráciában nem képzelhető el. Ráadásul ezért is nem állunk ellen számos autokratikus törekvésnek. Az emberek azt gondolják, egyik kutya, másik eb, nincs értelme a változtatásnak. A pesszimizmus a politika közszellemévé vált.

– *Emlékezetem szerint a „régi rendi országgyűlésbe” ön nagyon vidáman vonult be, s az első szabad választás után is ugyanilyen hangulatban láttam a tévé képernyőjén. Most mégis pesszimizmusról beszél. Ezzel nincs egyedül.*

– Abszolút nem vagyok egyedül, de mégsem fogom önt megvigasztalni. Mert nem gondolom azt, hogy a rendszer hibái rehabilitálhatják a korábbi. Tény az, hogy akik a rendszerváltás körül ügyködtünk, egy dolgot nem vetünk komolyan, mégpedig azt, hogy ami keletkezni fog, annak lényege nem a demokráciában, hanem a kapitalizmusban keresendő. Olyan kapitalizmus lesz, amelyet nem korlátoznak olyan tényezők, amelyek korlátoztak valaha. Jobbról a trón és az oltár szövetsége, balról a forradalmi szocializmus tartotta kordában 1989-ig a kapitalizmust, amelynek tehát volt kontrollja, kulturális bírálata. Ez megszűnt. A kapitalizmus most olyan erős, mint soha történelme folyamán.

– *A globalizáció ennek az eredménye?*

– Globalizáció mindig is volt, az új benne ellenben az, hogy a tőkemozgások ellenőrizetlen aránya az egészhez

T. G. M.: – Nem bírom az unalmat.

képest nagyon nagy. A politika feladata lenne kormányzati szinten az ellenőrzés, amely nemzetállami szinten valósul meg. Semmilyen föderációs intézmény erre nem képes. Hiába akarják az európai föderalisták. Ezt azért is mondom, mert Magyarország az egyik legglobalizáltabb ország a világon. Exportjának hatvan százalékát vámszabad területen bonyolítják le. Ez az arány Csehországban csak tizenöt százalék, Európában két százalék.

– *Ezért nem kedvelik önt a kormányoldalon, mert ilyeneket állít.*

– Az lehet, nem azért beszélek, hogy szeressenek, hanem azért, hogy igazam legyen. Jobban szeretem persze, ha szeretnek, mert érzelmi életem ép. De ismét hangsúlyozom, Magyarország a globalizáció állatorvosi lova. Győrről ezt a Danone-ügy miatt nem kell hangsúlyoznom.

– *Mit szól a városban keletkezett reakcióhoz?*

– Gyengécskének találom. Hol van az okkupációs sztrájk? Franciaországban még mindig nincs vége. De hát nálunk nincs szakszervezet. Ez a mi hibánk is.

– *Ön is inkább kivonult a politikából. Miért?*

– Azt írtam egyszer: valószínű, én vagyok a legbutább ember Magyarországon, mert csak én tévedtem. Mindenki más sohasem és még igaza is volt mindenkinek. Csak nekem nem.

– *Baloldali értelmiségi klub hívta meg Győrbe. Van még jobb és bal?*

– Ván. Jól hangzik nekem a bal. Konzervatív koromban Eörsi István azt írta rólam: milyen vicces, hogy ilyen lázongó alkat konzervatív. Akkor meg is sértődtem, fájt az igazság. Most ellenben ismét baloldalinak tartom magam, teljes bennem a harmónia.

– *Ezért is haragszanak önre. Azt mondhatják, gyakori ingamozgása van.*

– Ó, aki ezt mondja, az butaságot mond. De megbocsátok. Én is buta vagyok. Az idők folyamán változtam, bevallottam tévedésemet és korrigálni igyekeztem. Baloldali voltam akkor is, amikor ellenálltam a létező szocializmusnak. Logikusan azt gondoltam, hogy szétzúzása csak liberális módszerekkel történhet.

– *Kíváncsi vagyok, vannak gyakorlatiasabb okai is annak, hogy otthagya a politikát?*

– Önkritikusan bevallom, nem vagyok jó hivatásos politikusnak. Azért, mert türelmetlen vagyok. Nem állhatom az unalmat, egy demokratikus politikusnak hazafias kötelessége az unalom mennyiségének elviselése. Mindenkinek meg kell hallgatnia. Ekkora demokrata én nem vagyok.

– *És elhíresült sétabotja még megvan?*

– Igen, de már nem fáj a derekam.

– *Az a tárgy egy jelképes eszköz volt a kezében?*

– A frászt, dehogy! Csak a hiúságomnak volt jó. De a sajtó erről többet írt, mint az összes gondolatomról együttvéve.

– *Tehát minden igyekezet dacára nem mosható össze a jobb és a bal.*

– Van egy kitűnő francia munka „Se jobb, se bal” címmel. Nem feledhető, hogy a jobboldal alapvetően a változatlan természetet képviseli, filozófiai értelemben persze, a baloldal szerint az emberi természet nem létezik, csak történelem van. A természet és a történelem közötti filozófiai ellentét örök. A baloldal úgy tartja, hogy az emberi szenvedés a társadalmi berendezkedés következménye. Meg kell változtatni. A jobboldal szerint békét kell találni, mert a természet megváltoztathatatlan.

– *A baloldali is lehet hazafi?*

– Lehet, miért ne lehetne.

– *De az ellenfelei nem ezt mondják.*

– Nem, de mit mondanak más?

Nincsenek világmegváltó eszmék, ezért kénytelenek az ellenfeleiket bírálni. A hazafiság egyébként Metternich szerint baloldali elhajlás volt a múlt században. A konzervativizmus mint eszmerendszer erre érkezett válaszként. A baloldali patrióta, mint én, azt mondja, hogy a magyar népnek több beleszólást kellene hagyni a globalizációs folyamatokba.

– *Lokálpatrióta is van?*

– Természetesen van. Kolozsvárott és Pesten is, és gondolom, Győrről is.

– *Az ország régióiban ezekből az értékekből összegződik valami?*

– Mi értelme volna? Az élet nem ilyen szép, nem érdemes róla ábrándozni. Maradjunk ennyiben.

Varga Lajos